

Nr. 103 — 1948

Morgenbladet 3/5.48 (1948)

Er deltagelse i okkupasjonen en moralsk plikt?

Av overlæge Johan Scharffenberg.

I St.meld. nr. 27 hevder Utenriksdepartementet som «det avgjørende synspunkt — — — at Norge — som i vesentlig grad er blitt befridd ved de allierte styrkers innsats i krigen — har en sterk moralsk plikt til å ta en forholdsmessig byrde ved okkupasjonen av Tyskland».

Norge og Danmark har stilt hver sin brigade, men deltar Nederland og Belgia som vel bør føle samme moralske plikt, i vaktholdet?

At Storbritannia avsto Hitlers fredstilbud etter Frankrikes kapitulasjon og kjempet alene til 22. juni 1941, er i rikets stolte historie den dåd som har størst krav på menneskehetens takknemlighet og beundring. Men først og fremst kjempet det for sin egen frihet, og sammen med Frankrike ville det tvinge Norge til å stoppe den folkerettslig helt lovlige malmtrafikk, og det forbedre en okkupasjon som uvegerlig måtte trekke Norge inn i krigen. En lignende plan var Churchill inne på allerede i et brev av 10. april 1913 til den daværende utenriksminister Sir Edward Grey.

Det øverste krigsråds vedtak i London 28. mars 1940 om mineutlegging i norsk territorialfarvann 5. april kom straks til tyskernes kunnskap og påskyndet sannsynligvis sterkt Hitlers ordre av 2. april om å sette i gang den lenge forberedte invasjon i Danmark og Norge.

Tilfeldigvis fant mineutleggingen først sted 8. april, og den påtenkte engelske invasjon måtte oppgis, men Churchill uttalte i Underhuset 11. april — under «cheers» og «laughter» — sin og admiralitetets store tilfredshet med «the strategic blunder into which our mortal enemy has been provoked».

Commander Stephen King-Hall skriver:

«Provoked seems in retrospect to have been the operative word!» («Secret History of 1939—1940», report no. 5, s. 16).

Englands del av ansvaret for okkupasjonen er en tung debetpost i dets oppgjør med Norge. Norge bar selv utgiftene ved våre statsmyndigheters opphold i England; vår handelsflåtes innsats og offer er en stor norsk kreditpost.

Utenriksdepartementets påstand om Norges «morske plikt» bør lede til at det i Stortinget blir reist krav på en hvitbok om forhistorien til 9. april.

Utenriksdepartementet frykter at tilbaketrekning av brigaden kan «få meget uheldige virkninger i forholdet til våre allierte». Morgenbladet har allerede (nr. 96) påpekt at her er vel et «daværende» falt-ut.

Alle avtaler med andre makter etter 9. april 1940 bør bli offentliggjort. Jeg kjenner bare ordlyden av den overenskomst Trygve Lie og Anthony Eden sluttet i London 28. mai 1941 om de norske stridskrefter; dens artikkel 1 taler om «Kongeriket Norge i allianse med det Forente Kongerike». Når ble denne

allianse inngått, og for hvor lang tid? Det blir forsikret at det nå ikke lenger består noen formellg allianse med England, men full klarhet er nødvendig.

Morgenbladet skrev: «Det rår utvilsomt et alment ønske i vårt land om at avgivelsen av Tysklandsbrigadene skal opphøre snarest råd er».

Når jeg i flere foredrag har reist dette krav, har det fått sterkt bifall. Denne sak er så alvorlig at almenheten bør si sin mening minst like ettertrykkelig som med hensyn til preventivene. Tysklandsbrigaden er meget kostbar både for Staten og for soldatene privat, og utsikten til refusjon fra Tyskland er minimal. Som det heter i meddelelsen «er det grunn til å gå ut fra at okkupasjonen vil måtte fortsette i atskillige år framover». Hvis Norge går med på to års forlengelse, vil det bli vanskeligere enn nå å nekte ytterligere forlengelse fra 1951. Regjeringens tilsagn ble gitt under *helt andre forutsetninger* (enighet mellom seierherrene og fred innen få år) og medfører derfor ikke noen «morske plikt» til forlengelse. Nå vil en ny avtale bli gitt med full viten om spenningen mellom vest og øst, den vil derved få en annen karakter enn opprinnelig ment.

Det er ingen sikkerhet for at vestmaktene og Russland vil være kommet til enighet i 1951, og en endeløs trette kan føre til ny krig. Vår Tysklandsbrigade som står under britisk kommando, kan bli satt inn i kampen uten norsk samtykke. Dette er den store fare ved å forlenge avtalen. Vår utenriksledelse er neppe blitt så framsynt at den i god tid forut for et lynangrep kan kalle troppene hjem.

Johan Scharffenberg.